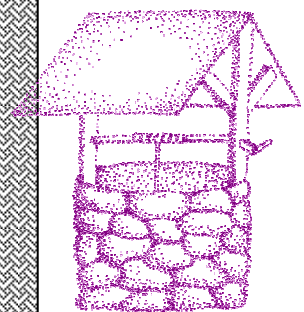

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

בן מוה"ר רבי יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס "קני המנורה"

ונכד הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל הי"ד, אבדק"ק טיניע, ומח"ס "מנורת אהרן"

גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומז של עולם

• ערב שב"ק בהר בחקותי כ"ה אייר תשפ"ה לפ"ק - שנה י"ב גליון י"ד (רכ"ז - 227)

דברי תורה לפרשת בהר - בחקותי

משלשה דורות

ספר "מנורת אהרן" כת"י

לזקני הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל הי"ד, אב"ד טיניע יצ"ו

ספר "קני המנורה" כת"י

לאאמו"ר הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אב"ד טשילע

ומספרי "אבן יקרה" עה"ת

לקיים צוואת אבי מורי זצ"ל, שציווני לקיים מה שנאמר

לֹא יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַעְךָ וּמִפִּי זֶרַע זֶרַעְךָ

אָמַר ה' מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם (ישעיה נט, כא)

הערות והארות מתקבלות בחיבה

❖ Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

❖ Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email 7554864@gmail.com

חידושי תורה מספר "מנורת אהרן" [כת"י]

לוקיני הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל, אב"ד מיניע

פרשת בהר

ושבתה הארץ שבת לה' וגו' (כז, ז). אונקלוס תרגם, ותשמיט ארעא שמטתא קדם ה'. נתגלה לי בחלום, שהתרגום מוזהר אותנו שנקיים את השמיטה ככתוב בתורה, ואם ח"ו לא יקיימו שמיטה אז יגלו מן הארץ, כמאמר חז"ל ששבעים שנה של גלות בבל היה בשביל שבעים שמיטות שביטלו ישראל, וכמו שהביא רש"י עה"פ (כז, יח) זיישבתם על הארץ לבטח' שבועון שמטה ישראל גולים, שנאמר (כו, לד) אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת את שבתותיה, ושבעים שנה של גלות בבל, כנגד שבעים שמיטות שביטלו היו, עכ"ל. וכן אמרו חכמינו ז"ל במס' אבות (פרק ה' משנה ט') גלות בא לעולם על עובדי עבודה זרה ועל גלוי עריות ועל שפיכת דמים ועל השמטת הארץ.

ועל זה רמזו לנו התרגום שנקיים שמיטה, באמרו קדם ה', כלומר בעוד שיש בידינו לקיים טרם יגרשו אותנו מארצנו הקדושה בעון שמיטה וכו', וליכא מידי דלא נמצא עליו רמז, וק"ל.

פרשת בחקותי

אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ וגו'. במדרש רבה (לה, א) חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי וְאֶשְׁיָכָה רַגְלִי אֶל עֲדֹתֶיךָ (תהלים קיט, נט), אמר דוד בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו'. אמרתי לפרש בס"ד עפל פי מה שהאריכו ספה"ק מעלת למוד התורה שעולה על כל המצות בהיותו תבלין ליצה"ד, דהנה שאר מצות אינן מגינות רק בעתם ובזמנם, דאם יאכל מצות בחג הסוכות או יקיים מצות סוכה בפסח לא עשה כלום, אבל מעלה יתירה בלימוד תורתנו הקדושה, שאם לומד דיני פסח בסוכות, וכן להיפך אם למד דיני סוכה בפסח גם כן חשוב ומרוצה ומקובל לפניו יתב"ש.

ולכן פ"י רש"י ז"ל אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה וכו', שעיי"ז יהי' לך מעלה לכבוש את יצרך בכל עת שתעסוק בתורה, אפילו שלא בזמנו וכדלעיל, ועיי' שייך שפיר דברי המדרש רבה הנ"ל, שדוד המלך ע"ה עשה חשבון בנפשו לכבוש את יצרו עיי' עסק המצות, אבל עסק המצוה לא שייך רק בשעתו של אותו מצוה, אבל עסק התורה שייך בכל עת ובכל שעה, והיינו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וק"ל.

באופן שני יש לפרש, דהנה ידוע שהאדם נברא עם יצה"ר ויצר לב האדם רע מנעריו (בראשית ח, כא), וארוב לו במגוריו, ובכל יום ויום עורך מלחמה נגדו להפילו, ומי הוא המעכב שאור שבעיסה (ברכות יז.), עכ"ז ישתדל האדם שיגיע למדרגת ומצאתי את לבבו נאמן לפניך (נחמ"ט, ט), שהוא מדרגה גבוהה ורמה, שאין ביכולתו לעשות מאומה נגד רצונו של הבורא יתב"ש, וכל תנועת אבריו לא יהי' רק לקיים מצות הקב"ה, ואין לזכות לזה רק אם יעשה האדם חשבון בנפשו ויהיה בבחינת מארי דחושבנא (עיי' זוה"ק ח"ג קעח). לעשות תמיד חשבון הנפש על מעשיו ודיבוריו.

וזהו מה שאמר המדרש על הפסוק אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ אשר קאי על עמל התורה, ומה גם וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, מלשון (בראשית לו, יא) וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדֶּבֶר, שהיה ממתין ומצפה מתי יבא לידו ויקיימו, הדא הוא דכתיב חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי וְאֶשְׁיָכָה רַגְלִי אֶל עֲדֹתֶיךָ (תהלים קיט, נט), כלומר שעשיתי תמיד חשבון הנפש, והי' רגלי מוליכות אותי וכו', האי רגלי מלשון רגילות, והיו מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו', דהיינו שנעשה לו למבע שתנועות אבריו הי' רק לעשות רצון אביו שבשמים, ונכון הוא בס"ד.

באופן שלישי יש לפרש, דהנה מי שעובר את הקב"ה באמת, אז אפילו מה שעושה בעיני הגוף הם גם כן צרכי שמים, יען שעל ידי אכילה ושתיה ושינה יוכל לעסוק בתורה"ק מתוך בריאות ואונים, וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה, הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך, כלומר עבור צרכי הגוף, אשר אם הם נעשין על מנת לקיים מצות הבורא ית"ש אז הם הכנה למצוה והם נחשבין כעבודת הבורא ית"ש. ואעפ"י שדוד המע"ה לא הי' מכוון על זה, מכל מקום רגלי חסידיו ישמור הקב"ה, ומה שעשה לצרכי גופו הי' מוליכין אותו דברי רשות לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וק"ל.

ואדמ"י הגה"ק מו"ה שאול בראך זי"ע פירש בספרו בחיות הבוקר (אות רל"א), עפ"י דברי חכז"ל (ברכות יז.) נמנו וגמרו נח לו לאדם שלא נברא משנברא, והוא עפ"י דברי המהרש"א ז"ל שפירש שמנו את התרי"ג מצות, ובפרט רמ"ח מ"ע ושם"ה ל"ת, ונמצא הפסד קרובה יותר מן השכר, דע"י רמ"ח מ"ע יכול לזכות לעוה"ב, וכנגדן יש שם"ה ל"ת שבעברו עליהן יוכל להפסיד את עוה"ב, אם כן הבריאה קרובה להפסד מלשכר, לכן נמנו (שהוא לשון מנין) וגמרו שנה לו לאדם שלא נברא משנברא. אולם יש לפקפק על זה, דהא בכל מצוה יש מצוה מיוחדת בצדה, ללמוד את המצוה, ותורת עולה נחשב כאלו הקריב עולה (מנחות קי.). א"כ נמצא שיש יותר דרכים לזכות, וקרוב לשכר ורחוק להפסד.

ועפ"י יש להבין סמיכות המדרש, אם בַּחֲקָתִי תִּלְכוּ אשר עליו דרשו חכז"ל (תורת כהנים, והובא ברש"י כאן) שתהיו עמלים בתורה, לחשבתי את דרכי, דהיינו אם אתה מונה מספר העשין ולא תעשין ואתה מוצא הפסד קרובה מן השכר, אז העצה היעוצה לילך בחוקותי, דהיינו שתהיו עמלין בתורה, ונמצא שהשכר קרובה מן ההפסד, ודפח"ח וש"י.

חידושי תורה מספר "קני המנורה" [בת"י] לאאמו"ר הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אב"ד משילע

אם בַּחֲקָתִי תִּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתֵי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ תִּשְׁדֶּה וַיֵּן פִּרְיָו (כס, ג-ד). עיין ברש"י ז"ל שפירש, אם בחקתי תלכו' יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, עכ"ל. שתהי עמלים בתורה עכ"ל ואת אומרת שעיקר מעשה אדם צריך להיות עמל בתורה איש כפי יכולתו, יש אשר השגתו לא תשיג יותר מחומש עם פירש"י, ויש אשר עד משניות ידיעתו, וכן למעלה. הכלל כפי מה שהוא אדם, ואם מוחו סובל לש"ס ופוסקים ויכול לחדש ולברר סוגיות עמוקות, בשבילו נקרא עמל רק אם בזה הוא עוסק.

והענין הוא עפ"י דברי חז"ל באבות (פ"ד מ"ג) מצוה גוררת מצוה וכו', דאם יעסוק בתורה ובה יהי' עמלו, אז יגורר אחריו לקיים ואת מצותי תשמרו וגו', שלא יגיע אליו שום עבירה ועון, וממילא יגורר אחריו ועשיתם אתם וגו', שלא רק שלא יעבור עבירות, אלא אדרבה עוד יקיים הרבה מצוות.

לפי הנ"ל נראה שכל המדובר בפרשתינו הוא על עניני רוחניות, לעסוק בתורה לשמור מצות לא תעשה וקיום מצות עשה, לפי זה קשה המשך הכתובים שלאח"ז, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם וגו', הלא נראה מפסוקים אלה עניני גשמיות, עבודת השדה, של אנשים היושבים בכפרים, ועוסקים ועובדים בזה גם אנשים היושבים בעירות, והם עובדים מלאכות ועושים להם כלים הצריכים לעבודת השדה, כלי ביתם והלבשתם, והאחד משלים את עבודת השני, שהוא היפך אלה שכל עמלם רק בתורה, וא"כ מה בא רש"י להגיד שתהיו עמלים בתורה.

וי"ל בפשטות, כי ראשית ועיקר הדבר שצריך להיות עמלים בתורה כל אחד לפי זמנו ויכולתו, וכשקם ממשכבו יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו וכו', בדברי מרן המחבר ז"ל בשלחן ערוך אורח חיים סי' א' סעיף א', והרמ"א ז"ל אומר שם שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה וכו', שאם מתגבר כארי לעבודת השם ובעמלה של תורה, אז ונתתי גשמיכם בעתם, היינו שלא יהיה צריך לעמוד בחרישה קצירה אסיפה דישה וכל עבודה אשר בשדה, וכדברי הגמרא (זרכות לז:). אם אדם חורש בשעת קצירה זורע בשעת זריעה תורה מה תהא עלי וכו'.

ודבר זה מרומז כאן, כי באמת לא נאמר כאן שום עבודת שדה, רק ונתנה הארץ יכולה והשיג לכם דיש את בציר, ואכלתם לחמכם לשובע וגו', בלי שום עבודה, זה כשזכו ומלאכתם נעשית ע"י אחרים, וכדברי רז"ל (זרכות לז:). בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, ובנפשנו צריכים אנו להביא לחמינו ולעבוד ולעשות בעד פרנסתנו ומחיית נפשנו, איך נקיים את מצות ה' ותורתו, ע"ז פירש רש"י ז"ל שתהיו עמלים בתורה, רצה לומר שאם כאשר תעוררר משינתך תתחיל מיד לעסוק בתורה ע"י קביעת עתים לתור, אז אעפ"י שאח"כ צריך הוא ללכת אל העבודה, הן בשדה לחרוש או לקצור וכל עבודה אשר בשדה, והן בעיר לעמוד אצל המכונה, עכ"ז אם הוא מקיים דברי הרמ"א ז"ל שויתי ה' לנגדי תמיד, שהוא כדבריו גדול כלל בתורה, אז גם כל עבודתו הגופני לתורה יחשב.

נמצא לפי"ז שהפסוקים הנ"ל המדברים על עניני גשמיים הן באמת עניני רוחניות של קיום המצות ועסק התורה, כמו הפסוקים שלפניהם, והכל מיושב דבור דבור על אופניו, וק"ל.

★ ★ ★ ★ ★

דברי תורה מספרי אבן יקרה עה"ת

אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתֵי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַתִּי הָאָרֶץ יְבֹולָה וְעֵץ הַשֵּׁדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ, וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בָּצִיר וּבָצִיר יִשִּׁיג אֶת זֶרַע וְאָכַלְתֶּם לַחֲמֻכֶּם לְשִׁבְעָה וַיִּשְׂבְּתֶם לְבִטָּח בְּאַדְצְכֶּם (כה, ג-ה).

- א -

הנה כבר האריכו כל המפרשים למעניתם דלכאורה שכל מצוה צהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), וא"כ האיך מנינו כאן בתורה יעודי עוה"ז. וכבר אמרתי בזה כמה אופנים בעוה"ז, ועוד לאלוה מילין.

ומה שנראה לי כעת הוא, צהקדם לצאר מה שכתב הצעה"ט בפסוק זה, דאם צחוקומי תלכו הוא ר"ת "אצת", שתלכו צדרכי אצות, ולכאורה מה זה שייך לכאן, ולמה נרמז דוקא בפסוק זה, החשיבות של ההליכה צדרכי אצות.

ויש לצאר, ונקדים מה שהצאתי בעוה"ת צספרי 'שכר מצוה' דמי שהולך צדרכי אצות מקבל שכר בעוה"ז, והוא עפימ"ש צספר דצרי אליעזר על המשנה (עוקצין פרק ג' משנה י"ב) עתיד הקצ"ה להנחיל וכו' ואוצרותיהם אמלא (משלי ח, כא), שמפרש שם צתויו"ט דמקבל שכר בעוה"ז, והטעם כי נצר מטעי שהם הולכים צדרכי אצות וכו'.

ולפי"ז אפשר לומר דכוונת הצעל הטורים הוא ליישב קושייתנו, דצאמת האיך יתכן שיקבלו שכר בעוה"ז, ועל זה צא ליישב שזהו דוקא ע"י שהולך צדרכי אצות, ואינו משנה מאומה מדרכ אצותיו, ואדרבה מוסיף והולך

בדרכיהם לשם ולתפארת, אז הוא זוכה לשכר מנזה צעוה"ז. ואף שכר מנזה צהאי עלמא ליכא, אצל העידו לנו רבותינו נ"ע שלמי שהולך בדרכי אצות, שפיר מקבל שכר צעוה"ז.

ונמלא שמיושב היטב מה שהציאה התורה"ק ענין יעודי עוה"ז, כי מרמז התורה"ק כאן בראשי תיבות, ענין ההליכה בדרכי אצות, ובאופן זה שפיר שיך שיקבל שכר צעוה"ז, וכל טוב אדוניו צידו.

- ב -

יל"ד בלשון הפסוק שמדבר בלשון רבים. גם יקשה מה שכבר עמדו המפרשים על מה שיעדה התורה שכר צעוה"ז הלא אמרו חכ"ל (קידושין לט:): דשכר מנזה צהאי עלמא ליכא, וכל אחד לדרכו פונה לבאר הדברים.

ואענה גם אנכי חלקי צעוה"ת, עפי"מ שכתבו המפורשים, דהטעם שאין נותנים שכר צעוה"ז, מכח החשש שאולי יחטא עוד, ולא יהיה ראוי אליה, ונמלא לפי"ז דבמי שיודעים בלי ספק שלא יחטא עוד שפיר יכול לקבל שכר צעוה"ז.

והנה אמרו רז"ל (אצות פ"ה) דכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וא"כ מי שמזכה את הרבים שפיר יכול לקבל שכר צעוה"ז. ולפי"ז יבואר לשון הפסוק דמדבר בלשון רבים, דהיינו מי שמזכה את הרבים בעשיית המצוות, וא"כ מכיון שהוא מזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו, וא"כ שפיר מגיע לו שכר צעוה"ז, וע"כ אמר ונתתי גשמיכם צעתם וגו' שיזכה לכל טוב גם צעוה"ז, והבן.

- ג -

ברש"י אם בחוקתי תלכו וכו' שיהיו עמלים צתורה. וכבר עמדו בזה המפרשים על מה שהזכיר התורה יעודי עוה"ז, הא שכר מנזה צהאי עלמא ליכא (קידושין לט:). וגם יל"ד בלשון רש"י שכתב "שתהיו עמלים צתורה", למה הזכיר דוקא ענין העמל.

ויל"פ בהקדס מה שכתבו המפרשים, שאף שאמרו חכ"ל (קידושין שס) שכר מנזה צהאי עלמא ליכא, אצל על העמל ועל הטירחא בקיום המנזה, שהוא תוספות ברכה על המנזה בעצם, בזה שפיר שיך שכר מנזה צהאי עלמא.

ולפי"ז יש לומר שרש"י בא במתק לשונו לתרץ קושיות המפרשים על מה שהזכירה התורה יעודים גשמיים, דהלא שכר מנזה צהאי עלמא ליכא. ולכך מפרש רש"י שאם בחוקתי תלכו הכוונה על עמל התורה, וא"כ שפיר יש שכר צעוה"ז, כי אף שעל הלימוד בעצם יקבל שכר צעוה"ב, אצל על חלק העמל שהוא תוספות והידור במנזה על זה מקבל שכר צעוה"ז, וע"כ אם בחוקתי תלכו שיהיו עמלים צתורה, אז ונתתי גשמיכם צעתם וגו' שתקבלו שכר צעוה"ז, כי על עמל התורה מקבלים שכר צעוה"ז, והבן.

- ד -

הנה כבר דקדקו המפרשים שמנינו יעודים גשמיים והלא אמרו רז"ל (קידושין לט:): דשכר מנזה צהאי עלמא ליכא, וכתבו בזה בכמה אופנים, וגם אנכי אמרתי בזה צעוה"ת באיזה דרכים, ועתה אענה חלקי כפי אשר חנני השי"ת, בהקדס דברי הצעה"ט בפרשתן שזיין שאם בחוקתי תלכו, הוא הר"ת אצ"ת, והיינו שיזכו לכל זה בזכות האצות.

והנה כבר האריכו גדולי המפרשים זה בזה וזה בזה, וכמה נביאים מתנבאים בסגנון אחד, שעי זכות אצות יכולים לזכות לשכר מנזה צהאי עלמא. ולחיבת הקודש אעתיק קצת מלשון קדשם: מי שיש לו זכות אצות אין לו לירא, כי מה שאוכל צעוה"ז הרי זה בזכות אצותיו (חמ"ס תולדות). אם וכו' ראה ג' דורות, ואין תורה פוסקת

מזרעו וכו' איכא שר עוה"ז (ברכת יחזק פנחס). אצות נוטריקון תורה וגדולה במקום אחד, שעי"ד זכות אצות זוכים לשתי שולחנות וכו' (באר שלמה א' ז'). יש הרבה מצות שמגיע עליהם שר עוה"ז וכו' דזכות אצות מהני גם לטובת עוה"ז (לחם אצירים עקב). הגם דשכר מצוה צהאי עלמא ליכא, אצל זכות אצות מהני גם לטובת עוה"ז ע"ש (פרדס יוסף פנחס, בשם כסא דוד). וראה בספרי שר מצוה שהארכתי בזה.

אמנם זה צרור שכדאי לקבל ההשפעה של זכות אצות צריכים לילך בדרכי אצות, ולהשתדל להמשיך בדרכיהם, ואז מועיל הדבר לזכות לשכר מצוה צהאי עלמא בגללם.

והנה אמרו רז"ל (בבא מציעא פה.) כל מי שהוא וצנו וצנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מזרעם לעולם, ונמצא שעי"ז צודאי שילכו בדרכי אצות, כי תורה מחזרת על אכסניא שלה (בבא מציעא שס), וצנוגון דא אין שום עיכוב שיזכו לשכר מצוה צהאי עלמא.

ולפי"ז אפשר לומר דהנה כל ישראל יש להם זכות זה, כי אנו חונצים מגזע האצות הקדושים, אצרהם יחזק ויעקב, שהיה הוא וצנו וצנו ת"ח, וא"כ אין התורה פוסקת מזרעו, ומחזרת על אכסניא שלה, וע"כ כל ישראל יכולים לשכר מצוה צהאי עלמא מצלי שום חשש.

ובזה יוצן היטב מה שדקדקו המפרשים שמצינו יעודים גשמיים צתוה"ק, כי מכיון שאנו צנים לאצות הקדושים שפיר שייך שנקבל שכר גם צעוה"ז. ויומתק לפי"ז כמין חומר דצרי הצעה"ט שאם צחוקותי תלכו הוא ר"ת אצ"ת, כי עי"ז זכות אצות אנו יכולים לקבל שכר מצוה צהאי עלמא, והצן כי הוא נחמד.

- ד -

אם צחוקותי תלכו וגו'. הנה איתא צצעל הטורים, דאם צחוקותי תלכו ר"ת אצ"ת, והכוונה לרמוז לילך בדרכי אצות עי"ש. ואפ"ל בזה דהנה תצת אם הוא לשון שאלה, ויתכן לרמוז בזה, דזהו שאלה שכל אחד שואל לעצמו שאינו יודע אם דרכיו מתוקנים לפני המקום, ואם צאמת הוא הולך צדרך התורה, כי הלא כמה פעמים נדמה לו לאדם שהולך צדרכי התורה, ולמעשה הוא טועה צדצר משנה, כי אינו יודע דרך הטובה והישרה. ועל זה צא לרמוז, שאם האדם רוצה לידע צצירור שהולך צדרכי התורה, עליו להשתדל לילך צדרכי אצות, שאז יהיה נכון לצבו צטות שהוא הולך צדרך הטובה והישרה, וזהו המרומז צהר"ת נוטריקון אצ"ת, לומר שזהו ההצחנה.

וכן נמצא צדצרי רש"י צשה"ש עה"פ (א ח) אם לא תדעי לך היפה צנשים צאי לך צעקצי הצאן וגו', וז"ל: התצוננו צדרכי אצותיך הראשונים שקבלו תורתך ושמרו משמרתך ומצותי ולכי צדרכיהם, עי"ש.

וצאותו ענין כדאי להעתיק לשון קדשו של כ"ק אדמו"ר מצאצוצ זצ"ל צעל דצרי שלמה, צהסכמתו הנפלאה לסדר הקפות נוסח צאנו, שיצא לאור ע"י ידידינו מו"ה משה חנוך גר"פ שליט"א, וז"ל ק שס: "וצדורינו זה עיקר הכח שלנו להתחזק צמנהגי אצותינו ורצותינו הקדושים ושלל לשנות הנוסחאות והמנהגים אשר גבלו ראשונים, וכל אחד ישאצ מצאר מים חיים ממקורו הנאמן איש על מחנהו ואיש על דגלו" עכ"ל. וזהו כדצרינו למעלה שזהו העיקר ועי"ז יודעים אם אכן הולכים צדרכי התורה, והשי"ת ישים חלקינו צין העוצדים לשמו צאמת ואמונה.

- ה -

יל"ד נקט כפל הלשון "תלכו" "תשמרו" "ועשיתם אותם", והלא צחדא מיניהו סגי.

ואפ"ל צהקדם מה שמוצא צספה"ק שפת אמת (צרעואן), דהנה צפרשה זו יש יעודי עוה"ז, ולכאורה שכר מצוה צהאי עלמא ליכא. אמנם הטעם למה שכר מצוה צהאי עלמא ליכא, הוא שיתכן שישתמש אח"כ צחטא, ומי

יודע אם ימשיך בצדקותיו, וע"כ אי אפשר ליתן שכר עד אחר פטירתו מן העולם, שאז כבר יודעים כל מעשי איש ותחבולותיו.

והנה אמרו רז"ל (יומא לה:) עברו רוב שנותיו ולא חטא בידוע שלא יחטא. וכבר אמר אדונינו דוד המע"ה (תהלים נ, י), ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ונמנא שמי שעבר שנת המ"א ולא חטא, ועברו רוב שנותיו אף כפי חשבון הגבורות, שפיר יתכן שיקבל שכר בעוה"ז.

וזה שרמזו בחיבת "אס", היינו כאשר יעברו רוב שנותיו, ויגיע לשנת המ"א, אז יכול לקבל יעודי עוה"ז, בשכר מצוה בהאי עלמא, וזהו אם בחוקותי תלכו, ודפח"ת.

עוד נקדים מש"כ החת"ס עה"פ פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו' הנני נותן לו את בריתי שלום, דלכאורה האריך זכה פנחס בשכר מצוה בהאי עלמא. אמנם מכיון שאמרו רז"ל (בבא מציעא פה.) כל מי שהוא ובנו ובן בנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מורעו, נמנא שבאופן זו יתכן שכבר יקבל שכר בעוה"ז, מכיון שמוצטט לו שלא יחטא עוד, וז"ש פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שזה כבר ג' דורות ת"ח, ולכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום.

והנה ידוע העוצדא אלל אחד מצני החת"ס סופר ז"ל, שצעת חופתו של נכדו היה בעליצות יתירה, ואמר שעכשיו שכבר זכה לראות מה שאמרו רז"ל (בבא מציעא פה.) כל שהוא ובנו ובן בנו ת"ח, והבטיחו ז"ל שאין התורה פוסקת מורעו, וע"כ זהו שמחה גדולה ועצומה אללו. ולא זכיתי להבין דבאמת היה יכול לחשוב דדורות שעברו עליו באציו מאור הגולה מרן החת"ס ז"ל, וא"כ כבר היה שמחה לפניו גם בחופת בנו.

ואפ"ל שבא ללמדנו בזה שלעולם אל יסמוך אדם בשום דבר על יחוס האבות, ונריכס להשתדל לעשות הכל בעצמו ובכוחותיו, ולראות לחנך דור ישרים שהם עצמם יהיו בחשבון הג' דורות ולא שינטרך לסמוך על העבר.

ואפ"ל דזהו כוונת הפסוק דהנה הוצא בצעה"ט דאס בחקתי תלכו הוא ר"ת אב"ת, ויתכן שבא לרמוז בזה, דאף שעברו רוב שנותיו, וגם יש לו יחוס אבות, עכ"ז ואת מצתי תשמרו ועשיתם אותם שישתדל לעשת הכל בעצמו, ואל יסמוך על שום כח אחר, של יחוס אבות, או מה שכבר עשה עד עכשיו, רק יהיה תמיד מוכן ומוזמן לעשות רצון קונו וחפץ לורו.

- ז -

אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. והקשו המפרשים (עי' שפת אמת צרעאון) דהלל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), וא"כ האריך יתכן שאם בחוקותי תלכו יזכו לגשמים בעתם שהוא שכר מצוה בהאי עלמא.

ואפשר לומר בהקדם מה שכתב בספה"ק תפארת צניס בציאור הפסוק (דברים טו, כ) דק דק תרדוף למען תחיה וירשת וגו', דלכאורה האריך יתכן אומרו למען תחיה וירשת וגו' והלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אמנם הכוונה דאם הוא באופן שהוא רודף אחר העני ליתן לו נדקה, נמנא שמחייב עצמו בקיום המצוה, ובאופן כזה שפיר יש שכר מצוה בהאי עלמא עי"ש בנועם דבריו.

ונקדים עוד מה שאמרתי אני לתרץ הפסוק (דברים טו, כ) דק דק תרדוף באופן אחר, והוא על פי מה דאיתא בספר דברי ישראל, ובסגנון זה איתא ג"כ בספר שארית מנחם, שמה שאמרו חכ"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הוא רק כשעושה מצוה אחת, והוא אומר שכר 'מצוה', אבל כאשר כבר קיים הרבה מצוות אז שפיר מקבל שכר בהאי עלמא.

ולפי"ז אפשר לומר דזהו הכוונה בכפל הלשון דקד תרדוף, דהיינו באופן שמקיים מצות דקה צ' פעמים, לאז אינו כבר שבר מצוה, רק שבר כמה מצות, ושייך שבר מצוה בהאי עלמא, ואז יזכו למען תחיה וירשת וגו', והבן כי נכון הוא.

ועד"ז אמרתי ג"כ צביאור הסתירה בדברי חכו"ל, שפעם אחת (ירושלמי מעניי א') אמרו אלמלי שמרו ישראל שבת אחד וכו' ובמקום אחר (שבת קיח:) אמרו, אלמלי שמרו שתי שבתות וכו' מיד הם נגאלין, עפי"מ שראיתי באיזה ספר דבר פלא, דכששומר שבת אחד יתכן עדיין שנמנע ממלאכה לצד מנוחת גופו, אבל אח"כ כאשר שומר שני שבתות, מוכח שעושהו לקיום רצון בוראו. ולפי"ז יבואר, דענין השתי שבתות, מורה שגם השבת אחד היה לעשות רצון השי"ת.

עוד נקדים מה שפרשנו בעוה"ת צפ' תשא לבאר הפסוק (שמות לא, יג) אך את שבתותי תשמורו וגו' בלשון רבים שיש לדאוג בשצ"ק לא רק שהוא לצדו יוכל לשמור השצ"ק אלא גם לעניים צדעת יש ללמוד עמהם ולהורותם הדרך הנכונה כדי שיזכו גם הם להרגיש נועם זיו נוף דבש של השצ"ק.

וזה הצחינה מה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין כו:): כל ישראל ערביין זה לזה, והיינו שיש ערבות בכל הפרטים, הן בצחינה הגשמית והן בצחינה הרוחנית. ואם לא עסק בזה הרי לא ילא ידי חובתו, כי מה שיש לעצמו על שצ"ק, הן בגשמיות והן הרגשתו הרוחני, לא קיים עדיין חיוצ הערבות שיש עליו, וע"כ מוטל עליו החובה להשתדל בכל עוז, שכמו שיש אצלו השבת בגשמיות וברוחניות כן יהיה ג"כ אצל אחרים.

ובזה יתיישב הפסוק שאמר אך את שבתותי תשמורו, וכדבר האמור שכדי שיקיים השבת שלו כהוגן, מוטל עליו מלד חיוצ הערבות לדאוג שגם חבירו יוכל להגיע לשמירת השבת כהלכתו, בגשמיות וברוחניות ואז יגיע לשבת אחד שהוא השתי שבתות, וזהו את שבתותי תשמורו והבן.

ועד"ז אפשר לומר צביאור הפסוק דקד תרדוף, דהיינו שצריכים לדאוג בעד הדק דהיינו קיום המצות, באופן כפול, כלומר לא רק לעצמו אלא גם בעד חבירו, ובאופן זה שמקיימים המצוה לפני משורת הדין ומזכה גם את אחרים, וזכר מצוה גם בעוה"ז וכמבואר בספרים, וכמו שהארכתי בזה בספרי שבר מצוה משם תדרשנו.

ועתה נבוא לציאור הפסוקים כאן בפרשתינו אם בחוקותי תלכו, היינו שלא ימתין שהעני יבוא אצלו אלא הוא ילך לבקש העני ליתן לו דקה, וגם זאת מצוה תשמור, היינו שיקיים המצוה יותר מפעם אחת, וזהו ואת מצותי לשון רבים, ועשייתם אותם, לקיימו לא רק לעצמו אלא באופן של קיום המצוה ברבים, וזהו ועשייתם אותם, אז תזכו לקבל שבר מצוה גם בהאי עלמא וכנ"ל, שצכל האופנים הללו מקבלים שבר מצוה גם בעוה"ז, והבן.

- ח -

אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. והקשו המפרשים דהלא שבר מצוה בהאי עלמא ליכא, וא"כ האין יתכן שאם בחוקותי ילכו יזכו לגשמים בעתם שהוא שבר מצוה בהאי עלמא.

ואפ"ל בהקדם מה שכתב הרה"ק ממונקאטש בעל המנח"א ז"ע, דמצוה שיכולים לקיים ע"י שליח, ועכ"ז משתדל לקיימו בעצמו, על זה מקבלים שבר בעוה"ז, ומדייק מלשון רש"י בקידושין תחילת פרק האיש מקדש (דף מב.) על אמרם ז"ל מצוה זו יותר מבשלוחו, דכי עסיק גופו במצוה מקבל שבר טפי, דהכוונה שמקבל שבר בעוה"ז.

ולפי"ז נאמר דזהו כוונת הפסוקים אם בחוקותי תלכו, היינו שתלכו בעצמיכם ולא ע"י שליח, אז תזכו לקבל שבר מצוה גם בהאי עלמא וכנ"ל, שבאופן זה מקבלים שבר מצוה גם בעוה"ז, והבן.